

Formacja katechetów w Kościele partykularnym

Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie formacji katechetów w Kościele partykularnym w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II, adhortacji apostolskiej Jana Pawła II o katechizacji w czasach współczesnych *Catechesi tradendae*¹ oraz dwóch dyrektorii katechetycznych: dokumentu Kongregacji ds. Duchowieństwa zatytułowanego *Dyrektorium ogólne o katechizacji*² i dokumentu Konferencji Episkopatu Polski zatytułowanego *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*³. Pomocniczymi źródłami, z których czerpano, był *Kodeks Prawa Kanonicznego*⁴, dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej. Niektóre linie i ukierunkowania*⁵ oraz program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych⁶, a także inne dokumenty kościelne, zwłaszcza inne adhortacje papieskie i dokumenty kongregacji.

Sprawie formacji katechetów dyrektorii katechetyczne poświęcają oddzielne rozdziały⁷. W dokumencie watykańskim mowa jest o dusz-

BEATA STYPULKOWSKA – dr teologii, wykładowca Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie oraz pracownik Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej i Diecezji Sosnowieckiej.

¹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica „Catechesi tradendae” de catechesi nostro tempore tradenda* (CT) AAS 71 (1979), 1277-1340, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Apostolska „Catechesi tradendae” o katechizacji w naszych czasach*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996.

² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (DOK), Poznań 1998.

³ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (PDK), Kraków 2001.

⁴ KODEKS PRAWA KANONICZNEGO (KPK), Poznań 1984.

⁵ MIĘDZYNARODOWA RADA DO SPRAW KATECHEZY, *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej. Niektóre linie i ukierunkowania* (KDWCh), tłum. K. Misiaszek, Kraków 2001.

⁶ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, RADA DO SPRAW RODZINY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych* (PKP), Kraków 2004.

⁷ DOK 233-252; PDK 149-159.

pasterstwie katechetów w Kościele partykularnym⁸, znaczeniu formacji katechetów⁹, celu i naturze formacji katechetów¹⁰, kryteriów inspirujących formację katechetów¹¹, wymiarach formacji¹², dojrzałości ludzkiej, chrześcijańskiej i apostołskiej katechetów¹³, formacji biblijno-teologicznej katechety¹⁴, naukach humanistycznych w formacji katechety¹⁵, różnych kryteriach, które mogą inspirować wykorzystanie nauk humanistycznych w formacji katechetów¹⁶, formacji pedagogicznej¹⁷, formacji katechetów w ramach wspólnot chrześcijańskich¹⁸ oraz o szkołach dla katechetów i ośrodkach dla specjalistów w dziedzinie katechezy¹⁹. W dokumencie polskim mowa jest o następujących zagadnieniach: podstawowych wymiarach formacji²⁰, odpowiedzialności za formację katechetyczną²¹, elementach formacji²², rozwijaniu kwalifikacji zawodowych²³ oraz o kształtowaniu klimatu dialogu i współpracy²⁴.

Wśród katechetów i osób związanych z katechizowaniem znajdują się: prezbiterzy, osoby życia konsekrowanego i katecheci świeccy. Zagadnienie formacji katechetów zwykle zawęża się do osób otrzymujących misję kanoniczną do prowadzenia nauki w szkole. Jednak oprócz tych „oficjalnych” katechetów współdziałają w duszpasterstwie przede wszystkim rodzice wychowujący po chrześcijańsku swoje dzieci oraz inne osoby zaangażowane w działalność apostołską w ramach ruchów i stowarzyszeń. W katechezie parafialnej również mogą być zaangażowane osoby nie będące formalnie katechetami. Prowadzenie katechezy parafialnej dla młodzieży ponadgimnazjalnej przewidziane jest dla zespołów katechetycznych, w których skład wchodzi prezbiterzy,

⁸ DOK 233.

⁹ Tamże 234.

¹⁰ Tamże 235.

¹¹ Tamże 237.

¹² Tamże 238.

¹³ Tamże 239.

¹⁴ Tamże 240-241.

¹⁵ Tamże 242.

¹⁶ Tamże 243.

¹⁷ Tamże 244-245.

¹⁸ Tamże 246-247.

¹⁹ Tamże 248-252.

²⁰ PDK 149-152.

²¹ Tamże 153-154.

²² Tamże 155-157.

²³ Tamże 158.

²⁴ Tamże 159.

katecheci i inne osoby. Dla tych zespołów zasadne jest organizowanie przez struktury diecezjalne warsztatów, których przedmiotem byłoby przybliżanie celów, treści i metodyki katechezy parafialnej młodzieży²⁵. Sprawa formacji osób związanych z katechezą istotna jest nie tylko w odniesieniu do katechezy młodzieży ponadgimnazjalnej. Również w katechezie kandydatów do bierzmowania mogą być zaangażowani animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych²⁶.

W niniejszym artykule najpierw omówiono punkt dotyczący odpowiedzialnych za formację katechetów w Kościele partykularnym, wyszczególniając wspólnotę chrześcijańską, biskupa diecezjalnego, prezbiterów, osoby życia konsekrowanego i katechetów świeckich. Następnie podjęto zagadnienie wymiarów formacji, koncentrując się na posłudze prorockiej i wychowania w wierze pełnionej przez katechetów. W kolejnym punkcie odniesiono się do rodzajów formacji katechetów: wstępnej, początkowej i stałej. Zwieńczeniem artykułu jest propozycja organizowania formacji stałej katechetów w formie zbiorowej, grupowej i indywidualnej.

1. Odpowiedzialni za formację katechetów w Kościele partykularnym

Posługa katechetyczna według *Dyrektorium ogólnego o katechizacji* zajmuje wyjątkowe miejsce pośród posług i służb, przez które Kościół partykularny realizuje swoją misję ewangelizacyjną²⁷. Czytamy dalej w *Dyrektorium*, że katecheza jest jedyną posługą realizowaną przez kapłanów, diakonów, zakonników i świeckich w łączności z biskupem²⁸. Oznacza to, że podmiotem działań ewangelizacyjnych jest Kościół partykularny, a pracownicy służą tej posłudze i działają w imieniu Kościoła.

Kościół partykularny jest odpowiedzialny za formację swoich katechetów. Dokumenty katechetyczne zwracają uwagę na zróżnicowanie głoszących słowo Boże, bo chociaż prezbiterzy, osoby konsekrowane i świeccy wspólnie realizują katechezę, to każdy katecheta czyni to jed-

²⁵ PKP 17.

²⁶ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce* (PP), Kraków 2010, 68.

²⁷ DOK 219.

²⁸ Tamże 219.

nak w sposób odpowiednio do swojego szczególnego miejsca w Kościele²⁹. Dlatego ten aspekt należy zauważyć podczas formacji katechetów.

Posługa słowa Bożego wypełniana jest w Kościele³⁰ przez szafarzy wyświęconych³¹, członków instytutów życia konsekrowanego na mocy ich konsekracji³² oraz świeckich na mocy ich chrztu i bierzmo- wania³³. Przez nich posługa katechetyczna ofiaruje w sposób całościowy słowo Boże i świadectwo Kościoła. Gdyby brakło którejs z tych form obecności, katecheza utraciłaby część swojego bogactwa i znaczenia³⁴. Ojciec Święty Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* przypomniał, że nikt z uczniów Chrystusa nie może czuć się zwolniony z misji głoszenia słowa Bożego i każdy, zgodnie ze swoim stanem życia, jest powołany do tego, by wnieść znaczący wkład w głoszenie orędzia chrześcijańskiego³⁵.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce w części poświęconej pracownikom posługi katechetycznej wśród osób odpowiedzialnych za katechezę wymienia w kolejności: całą wspólnotę chrześcijańską, biskupa diecezjalnego, kapłanów, rodziców, osoby zakonne, katechetów świeckich³⁶. Te osoby mają również swój szczególny wkład w formację początkową i stałą katechetów w Kościele partykularnym. Zaznaczyć należy, że najpierw sam katecheta jest odpowiedzialny za swoją formację początkową i stałą³⁷, a następnie inne powołane do

²⁹ CT 16, AAS 71 (1979), 1290, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 15-16; DOK 219.

³⁰ DOK, przypis 55. do punktu 50., wyjaśniający posługę słowa. Na temat posługi słowa Bożego w świetle KPK, zob.: J. SYRYJCZYK, *Przepowiadanie słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według norm nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, 126-138.

³¹ KPK, kan. 756-757.

³² KPK, kan. 758. Kanon w tym miejscu wypowiada się jedynie o członkach instytutów życia konsekrowanego. Pomija tym samym osoby konsekrowane żyjące w świecie niezwiązane z żadnym instytutem, ale reprezentujące indywidualne formy życia konsekrowanego.

³³ KPK, kan. 759.

³⁴ DOK 219.

³⁵ BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Verbo Dei in vita et in missione Ecclesiae „Verbum Domini”* (VD) 94, AAS 102 (2010), 765-766, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Kraków 2010, 102-103.

³⁶ PDK 119-134.

³⁷ W odniesieniu do odpowiedzialności kapłana za swoją formację zob. IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Sacerdotum formatione in aetatis nostrae rerum condicione „Pastores dabo vobis”* (PDV), 69, 79, AAS 84 (1992), 778,

tego osoby wspierają go w tym zaangażowaniu oraz tworzą sprzyjające formacji środowisko.

1.1. Wspólnota chrześcijańska

Kościół partykularny rozumiany jako wspólnota chrześcijańska w istotny sposób jest odpowiedzialny za formację katechetów. To w nim dokonuje się przygotowanie bliższe i dalsze do posługi katechetycznej oraz formacja wstępna, podstawowa i stała.

Formacja wstępna polegająca na odkrywaniu swojego miejsca w Kościele i podejmowaniu apostołstwa odbywa się głównie w rodzinie, następnie w parafii lub w ruchu lub stowarzyszeniu katolickim.

Formacja podstawowa, podczas której katecheci zdobywają kwalifikacje do nauczania religii w szkole oraz katechezy w parafii, związana jest zwykle z Wydziałem Teologicznym bądź Wyższym Instytutem Teologicznym³⁸, na których absolwenci uzyskują tytuł magistra teologii z przygotowaniem pedagogicznym. Są to zwykle jednostki pozadiecezjalne, tzn. istniejące w określonych diecezjach, ale ukonstytuowane przez Stolicę Apostolską i działające na rzecz wiernych z różnych diecezji, którzy w nich zdobywają swoje wykształcenie. Troską diecezji, w której znajduje się Wydział Teologiczny lub Wyższy Instytut Teologiczny, jest wsparcie materialne tych instytucji oraz wspieranie i wzbogacanie środowiska teologicznego skupionego wokół tych podmiotów.

Formacja stała katechetów odbywa się już w ramach diecezji. Uczestniczą w niej wszyscy katecheci pełniący swoją posługę. Bywa ona organizowana, programowana i koordynowana przez Referat Katechetyczny kurii biskupiej³⁹ oraz Diecezjalną Radę Katechetyczną⁴⁰. W diecezjach, w których istnieje Wydział Teologiczny lub Wyższy Instytut Teologiczny, czymś naturalnym wydaje się włączenie tych podmiotów również w formację stałą katechetów.

Kościół partykularny jako wspólnota chrześcijańska uzewnętrznia się w strukturach parafii. Na jej terenie powinna być podjęta stała

796-797, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostołska o formacji kapłanów we współczesnym świecie „Pastores dabo vobis”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, Kraków 1996, 514, 531-532; CONGREGATIO PRO CLERIS, *Directorium ministerii et vitae de Presbyteri*, „*Tota Ecclesia*” (TE) 87, Libreria Editrice Vaticana 1994, KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Poznań 2003, 87.

³⁸ PDK 104.

³⁹ Tamże 137; 153.

⁴⁰ Tamże 138.

formacja katechetów w formie spotkań, odczytów, konferencji, nabożeństw, dni skupienia i rekolekcji⁴¹. Takie spotkania okazują się wręcz konieczne dla wzajemnego poznania się katechetów, wymiany myśli i doświadczeń, podtrzymywania zapału w pracy i koordynacji duszpasterskich działań⁴². Rola pośrednia formacji katechetów dotyczy funkcji wychowawczej, jaka realizowana jest w parafii wraz z istniejącymi w niej małymi grupami formacyjnymi.

W parafiach również mają swoje miejsce stowarzyszenia, ruchy, bractwa katolickie oraz rodziny chrześcijańskie. Gdy chodzi o ich udział w formacji katechetów, to należy tutaj zwrócić uwagę na tworzenie odpowiedniej atmosfery i podejmowanie działań promujących posługę głoszenia słowa Bożego, w tym posługę katechetyczną oraz modlitwę wspólnoty w intencji powołanych do apostołstwa i wspieranie ich posługi. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* wiele miejsca poświęca formacji katechetów w ramach wspólnot chrześcijańskich⁴³. Mowa jest o tym, że we własnej wspólnotie chrześcijańskiej katecheta doświadcza swojego powołania i stale karmi swój zmysł apostołski⁴⁴. *Dyrektorium* wymienia różne typy działań formacyjnych wspólnoty chrześcijańskiej na rzecz swoich katechetów. Należą do nich: stałe karmienie powołania eklezjalnego i ożywianie świadomości katechetów, że są posłani przez Kościół, pomoc w dojrzewaniu wiary u katechetów, bezpośrednie przygotowanie do katechezy z grupą katechetów wraz z oceną tego wszystkiego, czego doświadczyli oni na sesjach katechetycznych, inne działania formacyjne, takiej jak: wykłady uwrażliwiające na katechezę, dni skupienia i spotkania w szczególnych okresach roku liturgicznego, wykłady monograficzne, systematyczna formacja doktrynalna⁴⁵.

Również rola rodziny jako domowego Kościoła jest nie do przecenienia w wychowywaniu i kształtowaniu przyszłych głosicieli Ewangelii. Dzięki katechezie parafialnej rodziny razem z innymi chrześcijanami danej parafii wchodzi we wspólnotę całego Kościoła⁴⁶. Wprawdzie w rodzinie nie ma miejsca na przygotowanie do działalności katechetycznej, ale dokonuje się w niej wprowadzenie w życie wiary, pierwsze nauczanie katechizmu i modlitwy, kształtowanie sumienia, przyjmo-

⁴¹ Tamże 153.

⁴² Tamże.

⁴³ DOK 246-247.

⁴⁴ Tamże 246.

⁴⁵ Tamże 247.

⁴⁶ W. KUBIK, *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990, 79.

wanie sakramentów i obchody świąt liturgicznych, wydarzenia rodzinne przeżywane w duchu wiary⁴⁷, a w późniejszym okresie wspieranie młodych przy wyborze drogi życiowej. Rodzice mają zasadniczy wpływ na wychowanie swoich dzieci, dlatego też w sposób pośredni włączeni są w formację katechetów, zwłaszcza w odniesieniu do formacji ludzkiej.

1.2. Biskup diecezjalny

Biskupi w Kościele partykularnym wypełniają posługę nauczania, uświęcania i kierowania⁴⁸. Główne miejsce wśród obowiązków biskupich zajmuje posługa nauczania, czyli głoszenie Ewangelii⁴⁹. Biskup jest w diecezji pierwszym głosicielem Ewangelii słowem i świadectwem własnego życia⁵⁰, jest pierwszym katechetą⁵¹. To on przede wszystkim sam osobiście głosi wiernym naukę życia oraz wzbudza i podtrzymuje w diecezjach zapal katechetyczny przez odpowiednie i skuteczne struktury⁵².

Biskup jak każdy katecheta jest również odpowiedzialny za własną formację. Adhortacja *Pastores gregis* podaje, że formacja stała jest dla biskupa konieczna i jest ona wewnętrznym wymogiem jego powołania i misji⁵³. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* dodaje, że doświadczenie uczy, iż im bardziej biskup jest zaangażowany w swoją formację, tym bardziej podtrzymuje i inspiruje formację swojego prezbiterium⁵⁴.

⁴⁷ CT 68, AAS 71 (1979), 1333-1334, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 57-58.

⁴⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia „Christus Dominus”* (ChD) 11, AAS 58 (1966), 677, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 240.

⁴⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”* (KK) 25, AAS 57 (1965), 29, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 127; ChD 12, AAS 58 (1966), 678, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 240; IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe „Pastores gregis”* (PG) 26, AAS 96 (2004), 859-860, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis” o biskupie słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, Kraków 2003, 61-62.

⁵⁰ PG 26, AAS 96 (2004), 859-860, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis”*, 61-62.

⁵¹ CT 63, AAS 71 (1979), 1329, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 53.

⁵² Tamże, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 53-54.

⁵³ PG 24, AAS 96 (2004), 857-858, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis”*, 56-58.

⁵⁴ TE 89.

Do biskupa należy troska o nauczanie katechetyczne i o katechetów⁵⁵. Odpowiedzialny jest za ich formację początkową i stałą⁵⁶. Najpierw ma to odniesienie do prezbiterów. Do biskupa należy troska o Wyższe Seminarium Duchowne, które kształtuje przyszłych prezbiterów również w aspekcie szeroko rozumianej działalności duszpasterskiej, w tym katechetycznej, oraz ogólnie troska o formację początkową i stałą kapłanów. Biskup powinien troszczyć się o formację stałą kapłanów, wychowywać ich sumienia co do jej znaczenia i konieczności, a także ją programować i organizować, ustalając plan formacji, konieczne struktury i osoby zdolne do jej wypełniania⁵⁷. W dziele tym biskupa powinna wspierać Rada Kapłańska⁵⁸.

Poza tym w diecezjach w odniesieniu do wszystkich katechetów powinien istnieć Diecezjalny Referat Katechetyczny oraz Rada Katechetyczna, która może stanowić komisję Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej⁵⁹. Do zadań Referatu Katechetycznego należy m.in. koordynacja szkolnego nauczania religii z katechezą sakramentalną w parafiach; nadzór nad realizacją w parafiach planu katechetycznego diecezji, uwzględniającego również katechezę dorosłych; oraz organizację kształcenia i doksztalcania katechetów⁶⁰. Do zadań Rady Katechetycznej należy m.in. koordynacja formacji katechetów i wspieranie inicjatyw katechetycznych w diecezji⁶¹. Biskup powinien być informowany o realizacji diecezjalnego programu katechezy dorosłych podczas spotkań z osobami odpowiedzialnymi za katechezę oraz z samymi katechetami, których winien uważać za jednych z głównych swoich współpracowników, i winien śledzić formację katechetów osób dorosłych⁶².

1.3. Prezbiterzy

Dokumenty soborowe przypominają, że prezbiterzy uczestniczą wraz z biskupem w Chrystusowym kapłaństwie i uczestniczą w zadaniu

⁵⁵ ChD 14, AAS 58 (1966), 679, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 241-242; PG 29, AAS 96 (2004), 865, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis”*, 68-69.

⁵⁶ PG 29, AAS 96 (2004), 865, JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis”*, 69.

⁵⁷ TE 89.

⁵⁸ Tamże 89.

⁵⁹ PDK 137-138.

⁶⁰ Tamże 137.

⁶¹ Tamże 138.

⁶² KDWCh 82.

Apostołów nauczania, uświęcania i rządzenia⁶³. Ich obowiązkiem jest święta posługa Ewangelii⁶⁴. Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* powtarza za Soborem Watykańskim II określenie prezbiterów jako „wychowawców w wierze”⁶⁵. Warto zwrócić uwagę na to, że w świetle tej adhortacji „katecheza jest wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych, a obejmuje przede wszystkim nauczanie doktryny chrześcijańskiej, przekazywane na ogół w sposób systematyczny i całościowy, dla wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego”⁶⁶. Prezbiterzy zatem są w sposób jak najbardziej właściwy katechetami.

Jako katecheci prezbiterzy są odpowiedzialni również za własną formację. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* podaje, że prezbiter jest pierwszym i głównym odpowiedzialnym za własną formację. Oczywiście w formacji stałej nie chodzi wyłącznie o formację katechetyczną, ale i ją należy uwzględnić. Prezbiter bowiem w wyniku pełnienia swej duszpasterskiej misji w różnorodny sposób jest odpowiedzialny za katechezę oraz formację katechetów.

Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów zwraca uwagę, że prezbiter jako współpracownik biskupa i przez niego posłany jest odpowiedzialny za katechezę: za jej ożywianie, koordynowanie i kierowanie nią we wspólnocie⁶⁷. Prezbitera nazywa „katechetą katechetów” i wskazuje, że powinien on otoczyć troską początkową i stałą formację katechetów, stowarzyszeń i ruchów⁶⁸. Najpełniej to zadanie spełnia proboszcz. Dyrekto-

⁶³ ChD 28, AAS 58 (1966), 687, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 249; CONCILIIUM VATICANUM II, *Decretum de presbyterorum ministerio et vita „Presbyterorum ordinis”* (DK) 2, AAS 58 (1966), 992, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 479.

⁶⁴ KK 28, AAS 57 (1965), 34, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 131-132; DK 2, 4, AAS 58 (1966), 992, 995. W polskim wydaniu dokumentu przypis 27 mówi o tym, że do prezbiterów, jako że są współpracownikami biskupów, odnosi się to wszystko, co powiedziano o biskupach – zob. SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 482.

⁶⁵ CT 64, AAS 71 (1979), 1330, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 54. Por. DK 6, AAS 58 (1966), 999, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 485.

⁶⁶ CT 18, AAS 71 (1979), 1292: „[...] catechesim esse educationem in fide imperitendam pueris, iuvenibus, adultis, potissimum per institutionem doctrinae christianae, quae plerumque cohaerenti fit via atque ratione, eo nempe consilio ut credentes christianae vitae plenitudini initiarentur”, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 17.

⁶⁷ TE 47.

⁶⁸ Tamże 47. Określenie „katecheta katechetów” w odniesieniu do proboszcza występuje również w DOK 225.

ria katechetyczne wymieniają szereg zadań proboszcza w dziedzinie katechezy⁶⁹, wśród których na szczególną uwagę zasługuje zadanie wzbudzania powołań do posługi katechetycznej wśród osób świeckich, okazywanie uznania tym osobom, które się tej posługi podejmują, oraz troszczenie się o ich formację, poświęcając temu zadaniu najwyższą uwagę⁷⁰.

1.4. Osoby konsekrowane

Osoby konsekrowane są to osoby świeckie lub duchowne, które podejmując życie według rad ewangelicznych za pośrednictwem świętego węzła, tj. ślubu lub innego zobowiązania, stają się członkami instytutu życia konsekrowanego, oraz pustelnicy, dziewice⁷¹, wdowy i wdowcy⁷².

Instytuty życia konsekrowanego oznaczają wspólnoty kanonicznie erygowane z trwałą formą życia i prawnie zorganizowane⁷³. Adhortacja apostolska Jana Pawła II *Vita consecrata* wymienia instytuty oddane całkowicie kontemplacji, wspólnoty życia konsekrowanego oddane dziełom apostołskim, instytuty świeckie, stowarzyszenia życia apostołskiego i nowe formy życia konsekrowanego⁷⁴. Instytuty życia konsekrowanego mogą być erygowane na prawie papieskim, czyli przez Stolicę Apostolską i przez nią zatwierdzone. Mogą być również erygowane na prawie diecezjalnym. Wówczas są erygowane przez biskupa diecezjalnego i nie mają zatwierdzenia Stolicy Apostolskiej⁷⁵.

Dziewice konsekrowane są Bogu poświęcone przez biskupa diecezjalnego według zatwierdzonego obrzędu liturgicznego i przeznaczone na służbę Kościołowi⁷⁶. Adhortacja *Vita consecrata* podkreśla więź dziewczek konsekrowanych z Kościołem diecezjalnym. Mówi o tym, że dziewczice konsekrowane przez biskupa łączą się szczególną więzią z

⁶⁹ DOK 225; PDK 140.

⁷⁰ DOK 225; PDK 140.

⁷¹ M. DANILUK, *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego*, Lublin 2000, 202.

⁷² Na temat konsekracji wdów i wdowców zob. IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de vita consecrate eiusque missione in Ecclesia ac mundo* „*Vita consecrata*” (VC) 7, AAS 88 (1996), 382, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie* „*Vita concecrata*”, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, 640.

⁷³ M. DANILUK, *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego*, 158.

⁷⁴ VC 8-12, AAS 88 (1996), 382-385, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 640-643.

⁷⁵ M. DANILUK, *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego*, 416.

⁷⁶ KPK, kan. 604.

Kościółem lokalnym, któremu służą z poświęceniem, chociaż pozostają w świecie⁷⁷.

Osoby konsekrowane na mocy swej konsekracji mogą wypełniać posługę głoszenia słowa Bożego⁷⁸. Należy zwrócić uwagę na to, że do podjęcia działalności katechetycznej potrzebne jest odpowiednie przygotowanie, zwykle związane z odbyciem studiów teologicznych. Gdy chodzi o wymagania szkolne, potrzebne jest uzyskanie stopnia magistra teologii wraz z przygotowaniem pedagogicznym. Osoby przygotowane do katechizowania mogą otrzymać misję kanoniczną kierującą ich do pracy w szkole, gdyż nauczanie katechetyczne winno zawsze pozostawać pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej⁷⁹, a katecheta działa w imieniu Kościoła i z mandatu Kościoła⁸⁰.

Osoby konsekrowane, które są katechetami, są odpowiedzialne za swoją formację. W formacji stałej⁸¹, której celem jest wspomaganie rozwoju osoby konsekrowanej przez cały okres jej życia⁸², winna się również znaleźć formacja katechetyczna, pogłębiająca życie duchowe i systematyzująca wiedzę teologiczną i dydaktyczną dla potrzeb głoszenia słowa Bożego. Niektóre osoby konsekrowane mogą być również zaangażowane w formację innych katechetów.

⁷⁷ VC 7, AAS 88 (1996), 382, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 639.

⁷⁸ KPK, kan. 758; DOK 50. Na temat spełniania posługi katechetycznej przez członków zakonów, zob.: J. ŁAPIŃSKI, *Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, 87-94.

⁷⁹ KPK, kan. 774 § 1; PDK 121.

⁸⁰ DOK 219; PDK 121.

⁸¹ Na temat formacji osób konsekrowanych, zwłaszcza w kontekście apostołstwa zob.: CONGREGATIO PRO INSTITUTIS VITAE CONSECRATAE ET SOCIETATIBUS VITAE APOSTOLICAE, *Normae directivae de institutione in religiosis institutis „Potissimum institutioni”* (PI), AAS 82 (1990), 470-532, KONGREGACJA DS. INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO, *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum institutioni”*, w: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła od Vaticanum II do Vita consecrata*, red. B. Hylla, Kraków 1998, 297-348; VC 69, AAS 88 (1996), 444, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 705-706; oraz opracowania: B. GIEMZA, *Apostolski wymiar życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne*, Wrocław 2012, 121-134; J. KAŁOWSKI, *Troska Kościoła o formację osób zakonnych – rys historyczny, geneza i charakter dokumentu „Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych”*, „Prawo Kanoniczne” 35 (1992) 1-2, 71-79.

⁸² VC 69, AAS 88 (1996), 444, *Adhortacje apostołskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, 705-706.

1.5. Katecheci świeccy

Osoby świeckie na mocy sakramentu chrztu i bierzmowania mogą wypełniać posługę głoszenia słowa Bożego⁸³. Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* określa działalność katechetyczną świeckich jako „najznakomitszą formę apostołstwa świeckich”⁸⁴.

Osoby świeckie po uprzednim przygotowaniu teologicznym i pedagogicznym do podjęcia misji nauczycielskiej w Kościele mogą katechizować, gdy otrzymają do tego upoważnienie w postaci misji kanonicznej.

Jak wszyscy katecheci, również osoby świeckie są odpowiedzialne za swoją formację stałą przez cały okres pełnienia posługi katechetycznej. Niektóre osoby świeckie mogą być również zaangażowane w formację innych katechetów.

2. Różne wymiary formacji katechetycznej

Formacja katechetów ma różne wymiary i można ją rozpatrywać na różne sposoby. Idąc za wskazówkami dokumentów kościelnych można mówić o formacji chrystocentrycznej i eklezjalnej, formacji ludzkiej, duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej oraz formacji do „być”, „wiedzieć”, „umieć działać”.

2.1. Formacja chrystocentryczna i eklezjalna

Kierunek formacji katechetów wyznacza i określa ich misja, którą jest przekazywanie orędzia zbawienia⁸⁵. Zatem formacja powinna koncentrować się na tym, by uczynić katechetów zdolnymi do przekazywania Ewangelii tym, którzy pragną powierzyć się Chrystusowi⁸⁶. Formacja zatem winna być chrystocentryczna. Jeśli katecheta ma prowadzić katechizowanych do zjednoczenia z Chrystusem, to sam winien trwać w głębokiej zażyłości z Bogiem⁸⁷. Poza tym formacja katechetów ma

⁸³ KPK, kan. 759; DOK 50. Na temat posługi nauczania wykonywanej przez świeckich, zob: J. LASKOWSKI, *Udział świeckich w aktywizowaniu duszpasterstwa (Aspekt teologiczno-prawny)*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, 123-124.

⁸⁴ CT 66, AAS 71 (1979), 1331, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, 703.

⁸⁵ PDK 149.

⁸⁶ DOK 235; PDK 149.

⁸⁷ CT 5, AAS 71 (1979), 1280, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 6-7; DOK 235; PDK 149.

wymiar eklezjalny, ponieważ katecheci głoszą Ewangelię z upoważnienia i w imieniu Kościoła⁸⁸. Dokonuje się w Kościele i przez Kościół⁸⁹. Katecheta dzięki niej winien się utożsamić ze świadomością, jaką ma Kościół odnośnie do Ewangelii, aby w ten sposób uzdolnił się do przekazywania jej w jego imieniu⁹⁰. Katecheta ma się jednoczyć z tym dążeniem Kościoła, który jako oblubienica dochowuje wiary danej Oblubieńcowi, a jako matka i nauczycielka pragnie przekazać Ewangelię w całej jej autentyczności⁹¹.

2.2. Formacja ludzka, duchowa, intelektualna i duszpasterska

W odniesieniu do formacji kapłańskiej Jan Paweł II w adhortacji *Pastores dabo vobis* wymienia jej cztery wymiary: formację ludzką, formację duchową, formację intelektualną i formację duszpasterską⁹². Podobnie w odniesieniu do formacji świeckich mowa jest o formacji ludzkiej, formacji duchowej, formacji doktrynalnej i formacji do apostołstwa⁹³.

W odniesieniu do formacji intelektualnej katechetów *Dyrektorium ogólne o katechizacji* wymienia formację biblijno-teologiczną⁹⁴, formację pedagogiczną⁹⁵ oraz zwraca uwagę na nauki humanistyczne w formacji katechety⁹⁶.

Ogólnie można do katechetów zastosować podział wymieniony przez Ojca Świętego Jana Pawła II i mówić o formacji ludzkiej, duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej. W tych wymiarach z pewno-

⁸⁸ DOK 236; PDK 149.

⁸⁹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica postsynodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo „Christifideles laici”* (ChL) 61, AAS 81 (1989), 512, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie „Christifideles laici”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 369-370.

⁹⁰ DOK 236.

⁹¹ Tamże.

⁹² PDV 43-59, AAS 84 (1992), 731-762, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 475-500.

⁹³ CONCILIVM VATICANVM II, *Apostolicam actuositatem. Decretum de apostolatu laicorum „Apostolicam actuositatem”* (AA) 28-30, AAS 58 (1966), 859-862, *Dekret o apostolstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 397-399; ChL 60, AAS 81 (1989), 511, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 367-368.

⁹⁴ DOK 240.

⁹⁵ Tamże 244.

⁹⁶ Tamże 242.

ścią zawiera się przygotowanie do posługi katechetycznej oraz formacja stała katechetów. Formacja ludzka najbardziej przejawia się na etapie formacji wstępnej w wychowaniu rodzinnym, szkolnym i parafialnym. Formacja intelektualna ma swoją kulminację podczas studiów magisterskich na etapie formacji podstawowej, choć później jest kontynuowana w nieco mniejszym zakresie. Formacja duchowa najbardziej przejawia się na etapie formacji stałej, gdy katecheta pogłębia swoją więź z Bogiem. Formacja duszpasterska rozpoczęta na etapie formacji podstawowej winna być prowadzona także na etapie formacji stałej. W ramach formacji duszpasterskiej należy uwzględnić doskonalenie dydaktyczne, w które może być włączona również szkoła. Szkoła może uzupełniać formację ściśle katechetyczną (za którą odpowiedzialny jest Kościół) o formację pedagogiczno-dydaktyczną⁹⁷. W ramach szkoły funkcjonuje doradca metodyczny w zakresie katechezy⁹⁸. Jego zadaniem jest nie tylko diagnozowanie stanu kwalifikacji katechety i rozpoznawanie jego potrzeb w zakresie doskonalenia umiejętności dydaktycznych i katechetycznych, lecz również troska o formację katechety zgodną z nauczaniem i duchem Kościoła. Dlatego doradca metodyczny w zakresie katechezy, oprócz przygotowania dydaktycznego, powinien posiadać formację teologiczną i katechetyczną, a swoją funkcję powinien pełnić z mandatu i w imieniu Kościoła⁹⁹.

Formacja ludzka w odniesieniu do różnych kategorii katechetów jest taka sama. Podobnie też ma się sprawa z formacją intelektualną. Gdy chodzi o formację duchową, winna być ona zróżnicowana i prowadzona oddzielnie dla prezbiterów, osób konsekrowanych oraz katechetów świeckich. Każda z tych osób ma swoje odrębne miejsce w Kościele, choć wszystkie należą do Ludu Bożego, uczestniczą w liturgii, przyjmują sakramenty, modlą się, rozważają Pismo Święte i przeżywają swoją codzienność w wymiarze wiary, dostrzegając obecność Boga w przeżywanych wydarzeniach i okolicznościach. Jednakże ich okoliczności życia są inne, w przypadku prezbiterów inne też jest uczestniczenie w liturgii, w przypadku osób konsekrowanych inne są proporcje między działalnością apostołską a czasem przeznaczonym na modlitwę, w przypadku osób świeckich inne jest przeżywanie rzeczywistości świeckich

⁹⁷ Na temat współdziałania Kościoła i oświaty na rzecz edukacji i permanentnej formacji katechetów zob.: S. ŁABENDOWICZ, *Permanenta edukacja i formacja katechetów*, w: *Dydaktyka katechezy*, cz. I, red. J. Stala, Tarnów 2004, 328-332.

⁹⁸ PDK 154.

⁹⁹ Tamże.

i realizacja chrześcijańskiego posłannictwa w świecie. Wskutek tego każda z tych kategorii osób potrzebuje właściwej sobie formacji duchowej, aby obowiązki stanu były sprzężone z głoszeniem Ewangelii dokonującym się podczas nauki religii w szkole i katechezy parafialnej.

3.3. Formacja do „być”, „wiedzieć”, „umieć działać”

Dyrektorium ogólne o katechizacji wymienia trzy wymiary formacji katechetów: być, wiedzieć, umieć działać¹⁰⁰. „Być” odnosi się do wymiaru ludzkiego i chrześcijańskiego katechety¹⁰¹. Można w tym przypadku mówić o formacji ludzkiej i duchowej, która pomaga dojrzewać katechecie jako wierzącemu i jako apostołowi¹⁰². „Wiedzieć” odnosi się również do wymiaru apostołowskiego katechety. Chodzi bowiem o dochowanie wierności Bogu i człowiekowi¹⁰³. Katecheta winien znać orędzie, które przekazuje, oraz adresata, który je otrzymuje, jak również kontekst społeczny, w którym żyje¹⁰⁴. Można w tym przypadku mówić o potrzebie formacji doktrynalnej i innych nauk humanistycznych. Katecheta winien otrzymać solidne przygotowanie biblijno-teologiczne, a także winien posiadać znajomość psychologii i socjologii¹⁰⁵. „Umieć działać” odnosi się do wymiaru praktycznego. Można w tym przypadku mówić o formacji dydaktycznej katechety. Potrzebna jest katechecie dobra orientacja w dydaktyce i pedagogice oraz zdolność posługiwania się różnymi metodami stosowanymi w procesie dydaktycznym i pedagogicznym z uwzględnieniem metod katechetycznych¹⁰⁶, w tym biblijnych. Katecheci winni być zdolni do realizacji katechezy w jej funkcji nauczania, wychowywania i wtajemniczania¹⁰⁷, a zatem mają być równocześnie nauczycielami, wychowawcami i świadkami¹⁰⁸.

¹⁰⁰ DOK 238.

¹⁰¹ Tamże.

¹⁰² Tamże; PDK 155.

¹⁰³ DOK 145; PDK 31.

¹⁰⁴ DOK 238.

¹⁰⁵ PDK 155.

¹⁰⁶ Tamże.

¹⁰⁷ Tamże 37-53.

¹⁰⁸ DOK 237; PDK 151.

4. Posługa katechetyczna

W odniesieniu do formacji katechetycznej można spojrzeć na nią w kontekście posługi głoszenia słowa Bożego (posługi prorockiej) oraz wychowania w wierze.

4.1. Katecheta jako prorok

Działalność katechetyczna jest częścią posługi słowa i jest związana z misją prorocką. Słowo Boże zawarte w Tradycji i Piśmie Świętym jest głównym źródłem katechezy¹⁰⁹. Czytanie Pisma Świętego może być formą spotkania z Chrystusem¹¹⁰. Wiążą się z tym słowa św. Hieronima: „Nieznajomość Pisma Świętego jest nieznajomością Chrystusa”¹¹¹. Rozważanie i systematyczne studiowanie Pisma Świętego ma doprowadzać do tajemnicy Chrystusa¹¹², obecnego w Kościele¹¹³, aby Go naśladować¹¹⁴. Katecheci powinni być osobami zżyтыми z Pismem Świętym. Benedykt XVI jako wzór katechezy podaje spotkanie uczniów z Emaus z Jezusem (Łk 24, 13-35), opisane przez ewangelistę Łukasza¹¹⁵. W centrum katechezy ma być „wyjaśnienie Pism”, jakie potrafi dać Chrystus, ukazując w sobie samym ich spełnienie. Uczniowie dzięki takiej katechezie stają się przekonanymi i wiarygodnymi świadkami Zmartwychwstałego¹¹⁶.

Misja prorocka jest jednym z podstawowych zadań kapłana w Kościele¹¹⁷. Ten aspekt kapłańskiej tożsamości wypływa z faktu upodobnie-

¹⁰⁹ DOK 95; PDK 32.

¹¹⁰ G. Kusz, *Katecheza jako głoszenie Słowa Bożego*, w: *Katecheza w służbie Słowa Bożego. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Biskupowi Gerardowi Kuszowi z okazji 70. rocznicy urodzin, 40-lecia pracy naukowej i 25-lecia sakry biskupiej*, red. J. Kochel, Opole 2009, 51.

¹¹¹ Przytacza te słowa Sobór Watykański II (*Constitutio dogmatica de Divina Revelatione „Dei Verbum”* (KO) 25, AAS 58 (1966), 829, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei Verbum”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 361), zzywając wiernych, a zwłaszcza tych, którzy głoszą słowo, aby przyłgnęli do Biblii.

¹¹² KO 24, AAS 58 (1966), 829, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 360-361.

¹¹³ KK 7, AAS 57 (1965), 10, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 108.

¹¹⁴ CONCILIVM VATICANVM II, *Decretum de activitate misionali Ecclesiae „Ad gentes divinitus”* 24, AAS 58 (1966), 975, *Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 458.

¹¹⁵ KO 74, AAS 102 (2010), 748-749, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Verbum Domini”*, 81-82.

¹¹⁶ Tamże.

¹¹⁷ KK 28, AAS 57 (1965), 34, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Dekla-*

nia się do Chrystusa, Głowy i Pasterza Kościoła, a przez to uczestniczenia w Jego prorockim posłannictwie¹¹⁸. Ci, którzy otrzymali sakrament święceń – biskupi, prezbiterzy i diakoni – nie mogą absolutnie myśleć o przeżywaniu swojego powołania i misji bez kontaktu z Biblią¹¹⁹.

Życie konsekrowane jest szczególną formą uczestniczenia w prorockiej funkcji Chrystusa¹²⁰. Wyraża przez prorockie świadectwo pierwszeństwo Boga i ewangelicznych wartości w życiu chrześcijanina¹²¹. W przypadku stanu dziewic życie konsekrowane jest szczególnym eschatologicznym obrazem niebiańskiej oblubienicy i przyszłego życia, w którym Kościół zazna pełni miłości do Chrystusa – Oblubieńca¹²². Jan Paweł II jako wzór życia konsekrowanego wskazuje proroka Eliasza. Żył w obecności Boga i w milczeniu kontemplował Jego obecność, wstawiał się za swoim ludem i odważnie ogłaszał Bożą wolę, bronił praw Boga i występował w obronie ubogich przeciw możnym tego świata¹²³. Prawdziwe prorocstwo również dzisiaj ma swój początek w Bogu, w przyjaźni z Nim, w uważnym wsłuchiowaniu się w Jego słowa¹²⁴. Ci, którzy żyją konsekracją, mają czytać Pismo według Ducha Świętego w Kościele, tak aby cały lud Boży mógł z tego korzystać¹²⁵. Wspólnoty życia konsekrowanego mają być miejscem solidnej formacji do pełnego wiary czytania Biblii¹²⁶.

Ludzie świeccy na swój sposób mają uczestnictwo w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa¹²⁷. Przez chrzest są wszczępieni w Ciało Mistyczne Chrystusa. Przez bierzmowanie przeznaczeni są

racje, 132; DK 4, AAS 58 (1966), 996, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 482-483; PDV 26, AAS 84 (1992), 698, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 445-446.

¹¹⁸ J. WĄTROBA, *Permanentna formacja duchowa kapłanów w świetle soborowych i posoborowych dokumentów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (1963 - 1994)*, Częstochowa 1999, 104.

¹¹⁹ VD 78, AAS 102 (2010), 751, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 84.

¹²⁰ VC 84, AAS 88 (1996), 461, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 724.

¹²¹ Tamże.

¹²² Tamże 7, AAS 88 (1996), 382, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 640.

¹²³ Tamże 84, AAS 88 (1996), 461, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 724.

¹²⁴ Tamże.

¹²⁵ VD 83, AAS 102 (2010), 754-755, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 87.

¹²⁶ Tamże.

¹²⁷ KK 12, 31, AAS 57 (1965), 16, 37, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 114, 135; AA 2, AAS 58 (1966), 838, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 378.

do apostołstwa¹²⁸. Sprawują właściwe całemu ludowi Bożemu posłannictwo w Kościele i świecie na mocy chrztu św. i bierzmowania¹²⁹. Obowiązek i prawo świeckich do apostołstwa wypływa z ich zjednoczenia z Chrystusem Głową¹³⁰. Świeccy mają ukazywać Chrystusa i tak rozświetlać wszystkie sprawy doczesne i nimi kierować, by dokonywały się po myśli Chrystusa i służyły chwale Boga¹³¹. Poza tym prowadzą oni apostołstwo przez działalność skierowaną ku ewangelizacji i uświęceniu ludzi¹³². Chrystus-Prorok pełni swoją misję prorocką, posługę nauczania, nie tylko przez hierarchię, ale również przez świeckich, których po to ustanowił świadkami oraz wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa¹³³. Wierni świeccy powinni być formowani do rozeznawania woli Bożej przez zażyłe obcowanie ze słowem Bożym, czytany i studiowany w Kościele pod kierunkiem prawowitych pasterzy. Formacja oparta o Pismo Święte potrzebna jest zwłaszcza tym osobom świeckim, które pełnią szczególnie odpowiedzialne funkcje w Kościele¹³⁴. Taką funkcją z pewnością jest posługa katechety.

Formacja katechetów zwracająca uwagę na ich posługę prorocką¹³⁵ zakorzeniona jest w słowie Bożym i oparta na Piśmie Świętym, co się wyraża w koniecznej zażyłości z tekstami biblijnymi, praktykowaniu *lectio divina*, odnajdywaniu Chrystusa w księgach Starego i Nowego Testamentu oraz aktualizacji słowa Bożego w codziennym życiu wiary¹³⁶.

¹²⁸ AA 3, AAS 58 (1966), 839, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 379.

¹²⁹ KK 31, 33, AAS 57 (1965), 37, 39, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 135, 136-137.

¹³⁰ AA 3, AAS 58 (1966), 839, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 379.

¹³¹ KK 31, AAS 57 (1965), 37, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 135.

¹³² AA 2, AAS 58 (1966), 838, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 378.

¹³³ KK 35, AAS 57 (1965), 40, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 137-138.

¹³⁴ VD 84, AAS 102 (2010), 755, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Verbum Domini”*, 88.

¹³⁵ B. STYPUŁKOWSKA, *Aspekt profetyczny przygotowania katechetów do posługi głoszenia słowa Bożego w kontekście współczesnej katechezy szkolnej*, mps, Częstochowa 1996.

¹³⁶ S. ŁABENDOWICZ, *Formacja katechetów w Dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997, 86.

4.2. Katecheta jako wychowawca w wierze

Jan Paweł II scharakteryzował katechezę jako wychowanie w wierze, na które składa się nauczanie doktryny chrześcijańskiej w celu wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego¹³⁷.

Formacja katechetów uwzględniająca ich rolę wychowawców w wierze dotyczy przygotowania biblijno-teologicznego (nauczanie doktryny chrześcijańskiej) oraz przygotowania pedagogiczno-dydaktycznego z uwzględnieniem osobistego doświadczenia życia wiarą (wprowadzenie wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego). Nauczanie doktryny chrześcijańskiej ma związek z wiarą wyznawaną. Wprowadzenie wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego odnosi się do sakramentów Kościoła i liturgii (wiary celebrowanej), życia moralnego (wiary przeżywanej) oraz modlitwy (wiary medytowanej).

Katecheci swój obowiązek wychowywania w wierze spełniają wówczas, gdy są równocześnie nauczycielami, wychowawcami i świadkami¹³⁸, do czego powinna ich przygotowywać formacja początkowa oraz formacja stała.

5. Rodzaje formacji katechetów

W formacji katechetów możemy wyróżnić formację wstępną, formację podstawową (początkową) oraz formację stałą (permanentną). Formacja wstępna dokonuje się podczas wzrastania człowieka i odkrywania jego miejsca w Kościele przy pomocy lekcji religii w szkole, katechezy parafialnej i szeroko rozumianego duszpasterstwa¹³⁹. Formacja podstawowa przygotowuje katechetów do prowadzenia katechezy parafialnej oraz nauczania religii w szkołach¹⁴⁰. Formację tę katecheci

¹³⁷ CT 18, AAS 71 (1979), 1292, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 17.

¹³⁸ DOK 237; PDK 151.

¹³⁹ Formacji świeckich do apostołstwa poświęcony jest VI rozdział dekretu soborowego o apostołstwie świeckich: AA 28-32, AAS 58 (1966), 859-863, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 397-401.

¹⁴⁰ Odnośnie do przygotowania katechetów do pracy w szkole w charakterze nauczyciela religii obowiązujące są następujące dokumenty, dotyczące zdobycia kwalifikacji pedagogicznych przez nauczycieli: *Porozumienie pomiędzy Episkopatem Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej z dnia 6 września 2000 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli religii* (Dz. U. MEN z 2000 r., Nr 3, poz. 21) oraz *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz.

zdobywają w trakcie magisterskich studiów teologicznych w Wyższych Seminariach Duchownych, Wyższych Instytutach Teologicznych lub na Wydziałach Teologicznych, studiów podyplomowych, przygotowujących nauczycieli do nauczania religii w szkołach jako drugiego przedmiotu czy studiów niemagisterskich, przygotowujących nauczycieli religii do nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjum w Kolegiach Teologicznych. Formacją stałą objęci są wszyscy katecheci pełniący swoją posługę i trwa ona przez cały okres ich zaangażowania.

5.1. Formacja wstępna

Formacją wstępną katechetów możemy określić formację dokonywaną się w rodzinie, parafii i szkole, wspólnocie, ruchu czy stowarzyszeniu chrześcijańskim wobec uczniów, studentów lub osób pracujących w różnych zawodach. Każdy przyszły katecheta, przed podjęciem decyzji o wstąpieniu do wyższego seminarium duchownego, podjęciu przygotowania do życia konsekrowanego w zgromadzeniu zakonnym lub świecie czy o podjęciu formacji przygotowującej do podjęcia posługi katechetycznej jako osoba świecka, przechodzi przez formację wstępną do apostołstwa.

Pierwszą szkołą apostołstwa jest rodzina i jej wspólne życie. Rodzina jest też pierwszym i najlepszym seminarium powołania do życia poświęconego Królestwu Bożemu¹⁴¹. Zadaniem rodziców jest przygotowywanie dzieci do poznawania miłości Boga i pouczanie ich przez własny przykład troski o potrzeby materialne i duchowe bliźnich¹⁴². Posługa, którą małżonkowie i rodzice chrześcijańscy wypełniają na rzecz Ewangelii, jest zasadniczą posługą kościelną, czyli wchodzi ona w kontekst całego Kościoła jako wspólnoty ewangelizowanej i ewangelizującej¹⁴³.

Systematyczna formacja do apostołstwa dokonuje się w ramach lekcji nauki szkolnej i w katechezie parafialnej a dotyczy realizacji jed-

U. z 2012 r., Nr 0, poz. 131).

¹⁴¹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica de Familiae Christianae muneribus in mundo huius temporis „Familiaris consortio”* (FC) 53, AAS 74 (1982), 145-146, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostołska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 122-123.

¹⁴² AA 30, AAS 58 (1966), 861, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 398-399.

¹⁴³ FC 53, AAS 74 (1982), 145-146, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 123.

nego z zadań katechezy, jakim jest wprowadzenie do misji¹⁴⁴. W parafii katechizowani powinni być tak wychowywani, by uświadamiali sobie, że jako członkowie Ludu Bożego są wezwani do apostołstwa¹⁴⁵. Wspólnoty i stowarzyszenia świeckich, w których ma miejsce formacja doktrynalna, duchowa i praktyczna, są zwykłą drogą odpowiedniej formacji do apostołstwa. Członkowie ich w małych grupach omawiają metody i owoce swej działalności apostołskiej i porównują swoje życie codzienne z Ewangelią¹⁴⁶.

5.2. Formacja podstawowa (początkowa)

Jak to było już wspomniane, formacja podstawowa katechetów dokonuje się w czasie odbywania studiów teologicznych, dzięki którym absolwenci uzyskują stopień magistra teologii z przygotowaniem pedagogicznym. Dotyczy to prezbiterów, osób konsekrowanych i katechetów świeckich.

Podczas formacji seminaryjnej alumn uzyskuje przygotowanie do szeroko pojętej działalności duszpasterskiej, w tym do posługi słowa: katechizacji i głoszenia kazań¹⁴⁷.

Osoby życia konsekrowanego i świeccy w trakcie studiów wysłuchują wykładów, odbywają ćwiczenia katechetyczne i praktyki pedagogiczne, w ramach których zdobywają potrzebne doświadczenie dydaktyczne konieczne do nauczania w szkole.

Również katecheza parafialna domaga się odpowiedniego przygotowania, zwłaszcza że w parafii oprócz dzieci i młodzieży katechizowani są również dorośli. Dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej* zwraca uwagę na katechetów świeckich¹⁴⁸. Katecheta dorosłych winien uczestniczyć w formacji początkowej i permanentnej¹⁴⁹, a uzna-

¹⁴⁴ DOK 86; PDK 29; PP 20, 32, 42, 58, 78.

¹⁴⁵ AA 30, AAS 58 (1966), 861, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 398-399.

¹⁴⁶ Tamże.

¹⁴⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, *Decretum de institutione sacerdotali* „*Optatam totius*” 19, AAS 58 (1966), 725-726, *Dekret o formacji kapłańskiej* „*Optatam totius*”, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 300-301; PDV 57, AAS 84 (1992), 758, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 497.

¹⁴⁸ KDWCh 75.

¹⁴⁹ Tamże 77.

ny za zdanego do katechizowania dorosłych może być dopiero po formacji początkowej, prowadzonej według programu wypracowanego w Kościele lokalnym i na podstawie wydanej misji kanonicznej¹⁵⁰.

5.3. Formacja stała (permanentna)

Formacji stałej potrzebują wszyscy katecheci. Jest ona zróżnicowana w zależności od osób głoszących słowo Boże. Chociaż prezbiterzy, osoby konsekrowane i świeccy wspólnie realizują katechezę, to każdy katecheta czyni to jednak w sposób odpowiedni do swojego szczególnego miejsca w Kościele¹⁵¹. Dlatego ten aspekt należy zauważyć podczas formacji katechetów.

Dyrektorium ogólne o katechizacji zwraca uwagę na to, że diecezjalne duszpasterstwo katechetyczne powinno przyznać absolutne pierwszeństwo formacji katechetów świeckich¹⁵². Katecheci świeccy powinni mieć zapewnioną właściwą dla siebie formację duchową w dekanatach. Gdy chodzi o formację intelektualną i duszpasterską, mogą uczestniczyć w niej razem z prezbiterami i osobami życia konsekrowanego.

Następnie należy zwrócić uwagę na formację katechetyczną prezbiterów, i o to prosi się zwłaszcza biskupów¹⁵³. Formacja katechetyczna wchodzi w zakres posługi duszpasterskiej prezbitera, dlatego nie może być od niej odłączona. Z tego powodu prezbiter potrzebuje odpowiedniej dla siebie formacji duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej. Część tej formacji może odbywać wspólnie z innymi katechetami. Jako nauczyciel religii w szkole nie odbiega swoimi obowiązkami od osób konsekrowanych i świeckich, zwłaszcza gdy chodzi o sprawy czysto szkolne, takie jak np. awans zawodowy nauczyciela i inne związane z życiem i posłannictwem szkoły. W odniesieniu do formacji intelektualnej i duszpasterskiej warto zaznaczyć, że prezbiter powinien być katechetą dla innych katechetów i głównie on będzie za nich odpowiedzialny na poziomie dekanatów, z tego powodu przydałoby się więc, żeby jego formacja była poszerzona.

Formacja stała osób konsekrowanych ma zwykle miejsce we własnym instytucie. Jednym z aspektów tej formacji jest troska o zaan-

¹⁵⁰ Tamże 80.

¹⁵¹ CT 16, AAS 71 (1979), 1290, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 15-16; DOK 219.

¹⁵² DOK 234.

¹⁵³ Tamże.

gażowanie w życie Kościoła według charyzmatu instytutu, zwłaszcza odnowa metod i treści pracy duszpasterskiej, we współdziałaniu z innymi pracownikami lokalnego duszpasterstwa¹⁵⁴. Warto zwrócić uwagę, że instrukcja dotycząca formacji w instytutach zakonnych przypomina, że instytut nie może powierzać organizacjom zewnętrznym całej formacji stałej swych członków, jako że wiele jej aspektów zbyt silnie wiąże się z wartościami własnego charyzmatu. Dlatego też każdy z instytutów, na miarę potrzeb i możliwości, winien podejmować inicjatywy i organizować struktury formacji¹⁵⁵. Formacja duchowa osób konsekrowanych pełniących posługę katechetyczną winna dokonywać się w ich wspólnotach zakonnych, natomiast formacja intelektualna i duszpasterska może odbywać się razem z innymi katechetami: prezbiterami i katechetami świeckimi.

6. Propozycje odnoszące się do formacji stałej katechetów

Wśród form formacji stałej katechetów możemy wyróżnić formę zbiorową, grupową oraz indywidualną. Forma zbiorowa będzie dotyczyła formacji wszystkich katechetów. Forma grupowa może mieć zastosowanie w formacji katechetów w dekanatach. Forma indywidualna znajdzie miejsce w indywidualnym samokształceniu kierowanym i kierownictwie duchowym katechetów.

6.1. Formacja dla wszystkich katechetów

Formy zbiorowe mogą mieć charakter obligatoryjny lub fakultatywny. Formy zbiorowe obligatoryjne obejmujące wszystkich katechetów z danej diecezji nie mogą być stosowane zbyt często. Należą do nich przede wszystkim sympozja katechetyczne i spotkania przed rozpoczęciem oraz zakończeniem roku szkolnego. Mogą być też organizowane spotkania fakultatywne, na które zaproszeni są wprawdzie wszyscy katecheci z danej diecezji, jednak obecność na nich nie jest obowiązkowa.

W formach zbiorowych może być realizowana formacja teologiczno-dydaktyczna (sympozja katechetyczne, warsztaty) oraz duchowa,

¹⁵⁴ PI 68, AAS 82 (1990), 512, *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, 331.

¹⁵⁵ Tamże 69, AAS 82 (1990), 512-513, *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła*, 331.

skierowana zwłaszcza do katechetów świeckich (pielgrzymki, celebracje, rekolekcje, dni skupienia).

Formacja teologiczno-dydaktyczna potrzebna jest katechetom również po ukończeniu studiów teologicznych. Wynika to z faktu, że pewne wiadomości z biegiem czasu ulegają zapomnieniu. Poza tym warto co jakiś czas powrócić do początków, by swoją wiedzę usystematyzować i pogłębić. Również wychodzące nowe dokumenty Magisterium Kościoła powinny być czytane, komentowane i omawiane w gronie głoszących słowo Boże. Także wiedza biblijna powinna być aktualizowana zgodnie z nowymi komentarzami egzegetycznymi i pastoralnymi. Tak samo umiejętności i wiedzy dydaktycznej oraz metodycznej nie uzyskuje się raz na zawsze, ale stale ją trzeba uaktualniać.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce zwraca uwagę na konieczność wypracowania właściwych kierunków formacji dla poszczególnych grup katechetów (katechetów przedszkolnych i szkolnych, młodzieży, dorosłych, rodzin, osób niepełnosprawnych)¹⁵⁶. Wydaje się właściwe, że poszczególne grupy katechetów powinny mieć oddzielną formację zbiorową, gdyż każda z tych kategorii katechetów domaga się ukształtowania odpowiednich postaw, przymiotów, umiejętności, które winny być rozwijane i pogłębiane w sposób systematyczny i ciągły¹⁵⁷. W formacji katechetów winno się także uwzględnić uwarunkowania katechetów szkolnych oraz katechetów parafialnych. Obecnie zasadniczo ci, którzy nauczają religii w szkole, prowadzą również katechezę w parafii. Nie musi to jednak być normą.

6.2. Formacja grupowa w dekanatach

Formy grupowe mogą mieć charakter obligatoryjny lub fakultatywny. Formy grupowe obligatoryjne obejmujące wszystkich katechetów z określonej części diecezji, np. dekanatu, mogą być stosowane nawet raz w miesiącu. W dekanatach mogą być również zaproponowane spotkania fakultatywne dla katechetów.

W formach grupowych może być realizowana formacja teologiczno-dydaktyczna (prelekcje, warsztaty, samokształcenie kierowane¹⁵⁸)

¹⁵⁶ PDK 156.

¹⁵⁷ Tamże.

¹⁵⁸ B. STYPULKOWSKA, *Teoretyczne i praktyczne założenia przygotowania katechetów do poprawnej interpretacji tekstów biblijnych z uwzględnieniem form samokształcenia kierowanego*, Kraków 1999, 153-158.

oraz duchowa, skierowana zwłaszcza do katechetów świeckich (pielgrzymki, celebracje, rekolekcje, dni skupienia).

Formacja w mniejszej grupie katechetów możliwa jest do zorganizowania na poziomie dekanatu. W jednej, zwłaszcza mniejszej parafii, może być zbyt mało katechetów, by zaistniała wspólnota dzieląca się doświadczeniem życia i pracy. Dlatego w każdym dekanacie powinien być wyznaczony prezbiter do koordynowania formacji stałej katechetów, zarówno pod względem teologiczno-dydaktycznym, jak i duchowym. W dekanacie mogą być organizowane dni skupienia i spotkania formacyjno-integracyjne dla katechetów. Mogą one być okazją dla wzajemnego poznania się katechetów, wymiany myśli i doświadczeń oraz podtrzymywania zapału w pracy¹⁵⁹. Dobrze byłoby, gdyby w tych spotkaniach uczestniczyli wszyscy katecheci: prezbiterzy, osoby konsekrowane i osoby świeckie. Możliwe są wspólne spotkania dla wszystkich katechetów z danego dekanatu oraz spotkania w małych grupach.

Aby katecheta mógł spełniać posługę wychowywania w wierze, polegającej na wprowadzaniu wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego, sam musi być człowiekiem wiary, uczestniczącym w liturgii i sakramentach Kościoła. Jego doświadczenie wiary celebrowanej podczas liturgii, przeżywanej w kontekście życia codziennego i medytowanej podczas modlitwy, stanie się żywym świadectwem danym katechizowanym. Benedykt XVI przypomina słowa Orygenesusa, że zrozumienie Pisma Świętego bardziej niż studiowania wymaga zażyłości z Chrystusem i modlitwy¹⁶⁰. Odnosi się to również do relacji między formacją biblijno-teologiczną katechetów a ich formacją duchową.

Dla formacji teologiczno-dydaktycznej można zastosować formę pracy w małych grupach. Z formą samokształcenia kierowanego w małej grupie winien się spotkać każdy katecheta. Grupy mogą być różnorodne, składające się z prezbiterów, osób konsekrowanych i katechetów świeckich. Nie ma sztywnych reguł w tym względzie.

6.3. Indywidualne samokształcenie kierowane i kierownictwo duchowe katechetów

W formacji stałej katechetów warto też zaproponować formę indywidualnego samokształcenia kierowanego¹⁶¹ w odniesieniu do formacji

¹⁵⁹ Tamże, 153.

¹⁶⁰ VD 86, AAS 102 (2010), 757-758, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 90-91.

¹⁶¹ B. STYPUŁKOWSKA, *Teoretyczne i praktyczne założenia przygotowania katechetów*, 148-153.

teologiczno-dydaktycznej oraz kierownictwo duchowe w odniesieniu do formacji ludzkiej i duchowej. Obie formy są wskazane, choć nie mogą być narzucone odgórnie katechecie.

Forma indywidualnego samokształcenia kierowanego jest formą dydaktyczną, polegającą na systematycznych spotkaniach katechety z kierującym samokształceniem (prowadzącym) przez określony czas w celu osiągnięcia ustalonych wyników. Może służyć formacji intelektualnej. Forma indywidualnego samokształcenia kierowanego przydatna jest dla osób preferujących samodzielność oraz posiadających dość jasno sprecyzowane zainteresowania, pragnących skoncentrować się na wybranym przez siebie problemie. Stosowanie tej formy w formacji stałej katechetów wymaga wcześniejszego okresu przygotowawczego. Należy przygotować pod względem merytorycznym i metodycznym tych, którzy będą „katechetami katechetów”, czyli prowadzącymi (kierującymi) samokształceniem innych. W warunkach szkolnych taką rolę spełniają metodycy. Przy rozpoczęciu samokształcenia kierowanego na szerszą skalę w diecezji potrzeba prowadzącego samokształcenie kierowane innych praktycznie w każdej parafii. Rolę tę mogą spełniać prezbiterzy, osoby konsekrowane i katecheci świeccy.

Kierownictwo duchowe katechetów jest kolejną formą indywidualną służącą formacji ludzkiej i duchowej. Może być połączone z regularnym przystępowaniem do sakramentu pokuty i pojednania. Z tego względu wydaje się, że najlepszą osobą prowadzącą kierownictwo duchowe będzie prezbiter. Winien on być również uwrażliwiony na zróżnicowanie poszczególnych katechetów ze względu na stan, w którym żyją.

Zakończenie

Dokumenty kościelne podkreślają, że przede wszystkim sam katecheta jest odpowiedzialny za swoją formację. To on głównie powinien troszczyć się o zdobycie potrzebnych kwalifikacji, a potem o pogłębianie uzyskanej wiedzy, umiejętności dydaktycznych oraz stały rozwój swojego życia duchowego. Oczywiście, w Kościele partykularnym, są również odpowiednio przygotowane osoby do wspierania katechetów w ich formacji. Pierwszą taką osobą jest biskup, na którym głównie spoczywa troska o formację katechetów. Współpracownikami biskupa w tym dziele w różnym wymiarze i odpowiedzialności mogą być

wyznaczeni prezbiterzy, osoby konsekrowane i świeckie, działające w ramach Diecezjalnego Referatu Katechetycznego i Rady Katechetycznej oraz instytucji dydaktycznych, takich jak Wyższe Seminarium Duchowne czy Wyższy Instytut Teologiczny.

W odniesieniu do formacji stałej katechetów zazwyczaj stosowana jest formacja w formie zbiorowej. Warto zastanowić się nad praktycznym wykorzystaniem istniejących możliwości formacji w mniejszych grupach oraz zorganizowaniem formacji indywidualnej.

Formation of Catechists in the Particular Church Summary

The present paper deals with the problem of formation of catechists in the particular Church in the light of documents of the Second Vatican Council, the Apostolic Exhortation *Catechesi Tradendae* of Pope John Paul II on catechesis in our time, two catechetical directories: the document entitled *General Directory for Catechesis* issued by Congregation for the Clergy, and the one entitled *Catechetical Directory of the Catholic Church in Poland* issued by Polish Episcopal Conference, as well as other Church documents.

The paper first discusses the problem of those responsible for the formation of catechists in local Church, including the Christian community, the diocesan bishop, priests, consecrated persons, and lay catechists. Next the aspects of formation are described, particular attention being given both to the prophetic ministry and to the ministry of education in faith, which are fulfilled by catechists. The following section deals with the types of formation, i.e. the basic, the initial, and the permanent (or ongoing) formation. The paper culminates with the proposition of the arrangement of the permanent formation of catechists in the triple form of the common, the group, and the individual formation.

Słowa kluczowe: Kościół partykularny, formacja katechetów, formacja wstępna, formacja początkowa, formacja stała, indywidualne samokształcenie kierowane.

Keywords: particular Church, formation of catechists, basic formation, initial formation, permanent formation, individual guided self-education.

